

Potrebujeme žiť v pozitívnom svete

Ladislav Kováč

Všetky živé bytosti sú skonštruované tak, aby vyhľadávali príjemnosť vyhýbali sa bolesti. Jediný raz žijeme svoj život. Prečo sa oň pripravujeme zaoberaním sa zápornými javmi, sťažovaním sa, ohováraním, nadávaním, závist'ou, pesimistickým hodnotením budúcnosti? Smútok a depresie robia život prázdny a nezmyselným. Nivočia osobnosť. Pre pesimizmus niet dôvodu.

Desiatky rokov komunizmu sme prežili v každodennom marazme. Nemožnosť plnej realizácie na pracovisku, nedostatková ekonomika, protekcionárstvo a korupcia, všadeprítomnosť dvojtvárnosti a pretváranky - s tým sme žili, to nás zamestnávalo, to bývali hlavné témy našich rozhovorov. Ohováranie bolo tak častým javom, že za čias svojho pôsobenia na pezinskej psychiatrii som sa mu chcel venovať ako vedeckému problému.

Nastáva doba normálnosti. Pomaly. Niekedy sa nám zdá, že sa nič nezmenilo; ba že je horšie. Nepoddávajme sa takémuto usudzovaniu - je chybné. Politická demokracia a trhovú ekonomiku sú, na rozdiel od komunizmu, racionálne. Ich racionalita presahuje možnosti nášho individuálneho chápania i konania. Neúprosne zlikvidujú dedičstvo totalitných režimov i ich dočasné novokomunistické, novoľudácke a nacionalistické pozostatky.

Líčenie zla nič nerieši

Priznám sa: temer som prestal čítať noviny. V niektorých je priveľa zloby, nekultúrnych útokov a primitivizmu, v iných priveľa zlých správ a pesimistických komentárov. Stretol som nedávno redaktorku jedného denníka, v ktorom má na starosti písanie o školstve. Neviete si predstaviť, hovorí mi, koľko je v školstve špiny, koľko sa robí machinácií a podvodov, koľko je v ňom karieristov, koľko neschopných.

Namietol som jej: Odstránite vari zlo tým, že o ňom píšete? Stratia sa všetci nehodní len preto, že o ich výčinoch denne čítame? Výsledok je jediný: znechucuje nás to. Ziskavame dojem, že naša spoločnosť je banda podvodníkov, zlodejov a karieristov. Píšete o učiteľoch, ktorí majú radi svoju prácu; ktorí sú vzorom pre svojich žiakov; ktorí napriek smiešne nízkym platom sa rozhodli v školstve vytrvať počas kritického obdobia, ktorým musí prejsť.

Nerobím si ilúzie. Ani takýmto písaním naša tlač situáciu v školstve nezmení. Tak, ako ju nezmení ani v iných oblastiach. Podstatne však môže ovplyvniť nás, čitateľov - náš pohľad na vývoj u nás, naše motivácie, našu vlastnú robotu. A môže zmeniť naše konverzácie: nebude nám od božieho rána do noci vnucovať nadávanie na pomery a hromčenie na skazených ľuďoch. Môže nám život urobiť krajším a tým zmyslupnejším.

V českých krajinách sa so zvláštnym gustom pestuje hororová publicistika o pomeroch na Slovensku. Sotva prehánam: v rokoch po páde komunizmu v českej tlači na desať negatívnych správ a komentárov o Slovensku pripadol iba jeden článok

priaznivý, obdivný alebo chápací. Za posledné dva roky sa pomer ešte zhoršil. Ak je niekto presvedčený, že sa mýlim, prosím aby poslal do redakcie Mostov usvedčujúce dôkazy.

Asymetria dobra a zla

Dobro a zlo, ošklivosť a krása nie sú symetrické dvojice, rub a líc jednej mince. Zlo je neprítomnosť dobra a ošklivosť je neprítomnosť krásy. Sú vyjadrením neusporiadanej a chaosu. Preto sa rodia tak ľahko, takmer samé od seba. Tvoriť dobro a krásu vyžaduje úsilie a um - dobro a krása predstavujú usporiadanie, „řád“.

Príbeh vzrušujúci násilím a vraždami dokáže napísať tret'otriedny píšac. Zhotovenie pornografického filmu nepotrebuje umelca. Článok, zosmiešňujúci Jána Luptáka by mal byť domácou úlohou pre novinárskych prváčikov. Skutočným umením je vyvolať v nás dojatie nie popisom utrpenia, ale radosti. Opravdivá publicistika je tá, čo strhne čitateľa nie líčením hrôz a katastrof, ale objavením zázračnosti existencie v najtriviálnejšej udalosti.

Navrhujem: Podporme vytvorenie televízneho kanála, z ktorého budú vylúčené programy s násilím, nenávisťou a vraždami. Čo tak mať denník, ktorý by sme kupovali s vedomím, že nás hneď zrána nezasype samými zlými správami a s istotou, že v ňom nebude jediný znechucujúci riadok? Nič by nezamlčoval, ani neskresľoval, len by jeho tvorcami boli ľudia, ktorí vedia preniknúť za všadeprítomnú banalitu zla a objavovať za ňou pozitívne hodnoty. Možno by potom táto banalita odbudla aj z našich každodenných rozhovorov. Prichádzame na pracovisko a začíname deň spoločným šomraním na špinu na uliciach, na nátlak v autobusoch, na zdrazenie mäsa, na novú Mečiarovu demagógiu. Predstavujem si: šomraniu, práve pre jeho banálnosť a bezduchosť, by sme sa vyhýbali a rozprávanie o pekných veciach a dobrých ľuďoch by sa stalo neklamným znakom bystrosti a inteligencie, svedectvom dobrých mravov a normou slušného správania.

Slovensko nepotrebuje lamentovanie

Nič si nenahovárajte: vo voľbách sme prejavili ohromujúce politické ignorantstvo, vládu máme nevydarenú, životná úroveň bude klesať naďalej a ohrozenie Ruskom je reálne. Lenže rumázganie na veci nič nezmení.

My nestojíme na mieste. Ani sa netočime v kruhu, ako by sa niekomu mohlo zdať z tretieho Mečiarovho návratu. Potvrďuje sa, že sme nedotvoreným, adolescentným spoločenstvom. Správame sa ako tínedžeri. Puberták je vždy trochu smiešny, aj fyzicky aj so svojimi bláznivými nápadmi. Zato však prekypuje energiou. V politickom zväzku s Čechmi mohli sme dospievať bezbolestnejšie, neboli by sme nútení vyskúšať si všetko na vlastnej koži. Povedzme si pre útechu, že by naše dozrievanie bolo síce decentnejšie, ale pomalšie. Nemá nám viac to zakaždým zadržať ruku, keď siahame na rozpálenú pec. Učenie sa z vlastných popálenín je poriadne bolestné, ale zato účinné. A ako všetci adolescenti, učíme sa rýchlo - meradlom je mečiarovská mierka, vzťah k nášmu Jurajovi Druhému. Novinári, ktorí ho pred pár rokmi vo svojej väčšine obdivovali, si dnes z neho uťahujú. Z družiny mu súci zbojníci zdupkali a za ozembuchov, čo mu ostali, sa on sám, zdá sa, ohanbieva. Ešte posledné dejstvo exhibicionistu a potom už aj na Slovensku zavládne nuda štandardnej politiky, ktorú, ako v každej normálnej krajine, budú robiť priemerní ľudia.

Ako správni adolescenti, učíme sa s vervou. Prichádzame i na to, čo by dospelému nie vždy napadlo. Občas zvlášť vydarene. Pár ukážok: Slovenská akademická informačná agentúra sa stala zásluhou Pavla Demeša a jeho spolupracovníkov

inštitúciou jedinečnou v strednej Európe, vďaka ktorej stovky študentov zo SR študujú v zahraničí. Iná jedinečná organizácia, Slovenská asociácia pre zahraničnú politiku, dielo Magdy Vašáryovej, rozvíja mimovládne kontakty so svetom a napomáha rastu diplomatického dorastu. Academia Istropolitana je neštandardnou formou prípravy odborníkov a jej riaditeľka Alena Brunovská dokáže s obdivuhodným úsilím získavať pre ňu medzinárodné uznanie a podporu. Maďarské vydavateľstvo Kalligram, vedené neúnavným Lászlóm Szigetím, nie deklarováním, ale skutkami nadštátneho, stredo európskeho dosahu podáva svedectvo o tom, že SR je viacnárrodným štátom a že Slovensko si udržuje svoj multikulturálny charakter. Tí českí novinári, čo občas popisujú Bratislavu ako chmúrne mesto prostitúcie a zločinu, by si mali všimnúť bohatého hudobného a divadelného života metropoly, autobusov, čo do bratislavskej opery vozia viedenských fanúšikov, desiatky výtvarných galérií, hojne navštevované kultúrne strediská Francúzska, Anglicka, Nemecka, Maďarska, Poľska. Mali by zísť do iných miest, ktoré začínajú rozkvítať zásluhou pribúdajúcej strednej vrstvy. Českí čitatelia sú ochudobnení, ak im uniká esejistická publicistika Martina Bútoru, Františka Šebeja, Ivana Šimku, i ďalších.

Verím, že nadíde čas, keď si s Čechmi budeme poskytovať rovnocenné podnety a vyrovnaný partnerský vzťah sa stane základom novej symbiózy. Urobme prvý krôčik v masovo-komunikačných prostriedkoch: vyhlásme moratórium na jednostranný výber negatívnych javov z druhej republiky a ich prehnané zveličovanie a zamerajme sa na vyhľadávanie pozitív. Špeciálna prosba k slovenským kolegom: Ak si potrebujete zastenať nad slovenskou biedou, nerobte tak na stránkach českej tlače. Podel'te sa s českými čitateľmi s tým, čo vám na Slovensku robí radosť.